

М. Касьярович.

Організація крязаўчага руху.

II. Раённае і Акруговае Таварыства Крязаўства, іх сувязь з мясцовымі ўстановамі і організацыямі ЦБК.

Раённае таварыства крязаўства мае мэтай усебаковае вывучэнне і даследаванне свайго раёну і засноўваецца або ініцыятарамі з раённага цэнтру ў ліку ня менш 7 асоб, або сходам гурткоў крязаўства данага раёну, які вылучае з сябе заснаваўцаў, што дзейнічаюць так, як і заснаваўцы гуртка. У другім выпадку ініцыятыву скліканьня сходу павінен узяць на сябе адзін з гурткоў.

Такім чынам, у раённым цэнтры—мястэчку, сяле,—утвараецца крязаўчая організацыя, якая мае заданнем усебаковае вывучэнне і даследаванне раёну. У склад яе ўваходзяць пераважна насельнікі гэтага цэнтру. Яна і носіць назву раённага таварыства крязаўства. Дзеля таго, што ў гуртках крязаўства можа быць вельмі мала асоб, якія ўмелі-б з мэтодычнага боку належна наладзіць справу вывучэння свае тэрыторыі, а ў раённым цэнтры мала сіл для непасрэднай працы ў розных кутках раёну—існаванне неаб'яднаных організацыйна гурткоў і організацый раённага цэнтру было-б немэтазгодна. Затым статуты, прадугледжваючы гэта, устанаўляюць з самага пачатку заснавання аўтаматычнае залічэнне ўсіх сяброў гурткоў у члены раённага таварыства крязаўства і пэўную залежнасць дзейнасці гурткоў ад дзейнасці таварыства. У выніку гэтага таварыства складаецца з членаў, якія прыняты агульнымі сходамі гурткоў, або організацыі раённага цэнтру, а організацыйна складаецца—з гурткоў і аб'яднання раённага цэнтру, якое ў сваю чаргу, калі ёсць на гэта адпаведныя ўмовы, складаецца з секцый: культурна-гістарычнай, прыродна-геаграфічнай і грамадзка-эканамічнай.

Адсюль відаць, што гурток зьяўляецца першапачатковай крязаўчай організацыяй пераважна для здабытку матар'ялаў, а раённае таварыства крязаўства—першапачатковай крязаўчай організацыяй, што можа выконваць увесь крязаўчы працэс: збор і падлік наглядаў, фактаў, клясыфікацыю і сыстэматызацыю іх; аналіз і ўстанаўленне сувязі паміж зьявамі і фактамі; навуковы сынтэз і практычныя вывады з працы. Калі часамі сваіх навуковых сіл у раённым тавары-

рыстве для гэтага ня хопіць—яно зможа арганізаваць сабе дапамогу навуковых сіл іншых мясцовасьцяй. Такіх мажлівасьцяй гурткі краязнаўства часьцей за ўсё ня могуць мець.

Узаемаадносіны раённага таварыства з акруговым грунтуюцца на задачах вывучэньня данага раёну даным мясцовым раённым таварыствам краязнаўства па зацьверджаным агульным сходам яго ці конфэрэнцыяй пляне. Заданьні акруговага таварыства краязнаўства ня могуць выходзіць з меж гэтага пляну і парушаць яго. Паколькі-ж акруговае таварыства мае мэтаю ўсебаковае вывучэньне і дасьледваньне усёй акругі, а значыць і гэтага раёну, яно ня можа не дапамагаць працы раённага таварыства, здабыткі якога пойдучь на карысьць працы яго-ж. Значыць, раённае таварыства кіруецца акруговым і пераважна шляхам коардынацыі і ўвязкі свае дзейнасьці з акруговым, а таксама дзейнасьці апошняга з раённым. Гэта лягчэй за ўсё будзе рабіць на акруговых і раённых краязнаўчых конфэрэнцыях.

Акруговае таварыства краязнаўства складаецца з заснаваўцаў, што дзейнічаюць як і заснаваўцы гуртка і ўсіх грамадзян, прынятых агульным сходам членаў таварыства, якія жывуць у вакруговым горадзе. Апрача апошніх, у таварыстве могуць быць члены, якія жывуць і на акрузе, або нават далёка па-за межамі яе і быць прысутнымі на сходах ня могуць.

Калі гурткі адлічаюць пэўную частку сваіх членскіх узносаў на карысьць раённых таварыстваў, дык апошнія ў стасунку да акруговага таварыства гэтага ня робяць, бо іх члены не зьяўляюцца членамі акруговага таварыства без абраньня сходам апошняга.

Праўленьне акруговага таварыства краязнаўства абіраецца акруговай краязнаўчай конфэрэнцыяй, зважаючы на тое, што яно павінна будзе кіраваць дзейнасьцю таварыства, што вывучае акругу, а значыць і зносіцца з раённымі таварыствамі краязнаўства, коардынуючы сваю дзейнасьць з імі,—яно павінна карыстацца аўторытэтам і падмогаю раённых таварыстваў краязнаўства.

Неабходна клапаціцца, каб ня было камандаваньня раённымі таварыствамі з боку акруговага, бо ў такой справе, як краязнаўства, дабрахвотнасьць працы зьяўляецца падвалаінаю посьпеху. А конфэрэнцыі, разам з тым, павінны зьяўляцца цэмантам, што звязвае працу раённых таварыстваў з акруговымі.

Акруговае таварыства складаецца з сэкцыяў: культурна-гістарычнай, прыродна-геаграфічнай і грамадзка-эканамічнай, а таксама яўрэйскай і польскай і інш. нацыянальных меншасьцяй, прычым апошнія сэкцыі працуюць звычайнымі мэтадамі пераважна па вывучэньні сваёй нацыянальнасьці і яе атачэньня на тэрыторыі акругі. Калі будуць адпаведныя ўмовы, такія сэкцыі нацыянальных меншасьцяй могуць арганізоўвацца і ў раённых таварыствах краязнаўства.

Іншыя дэталі арганізацыі акруговага таварыства краязнаўства відаць з статутаў.

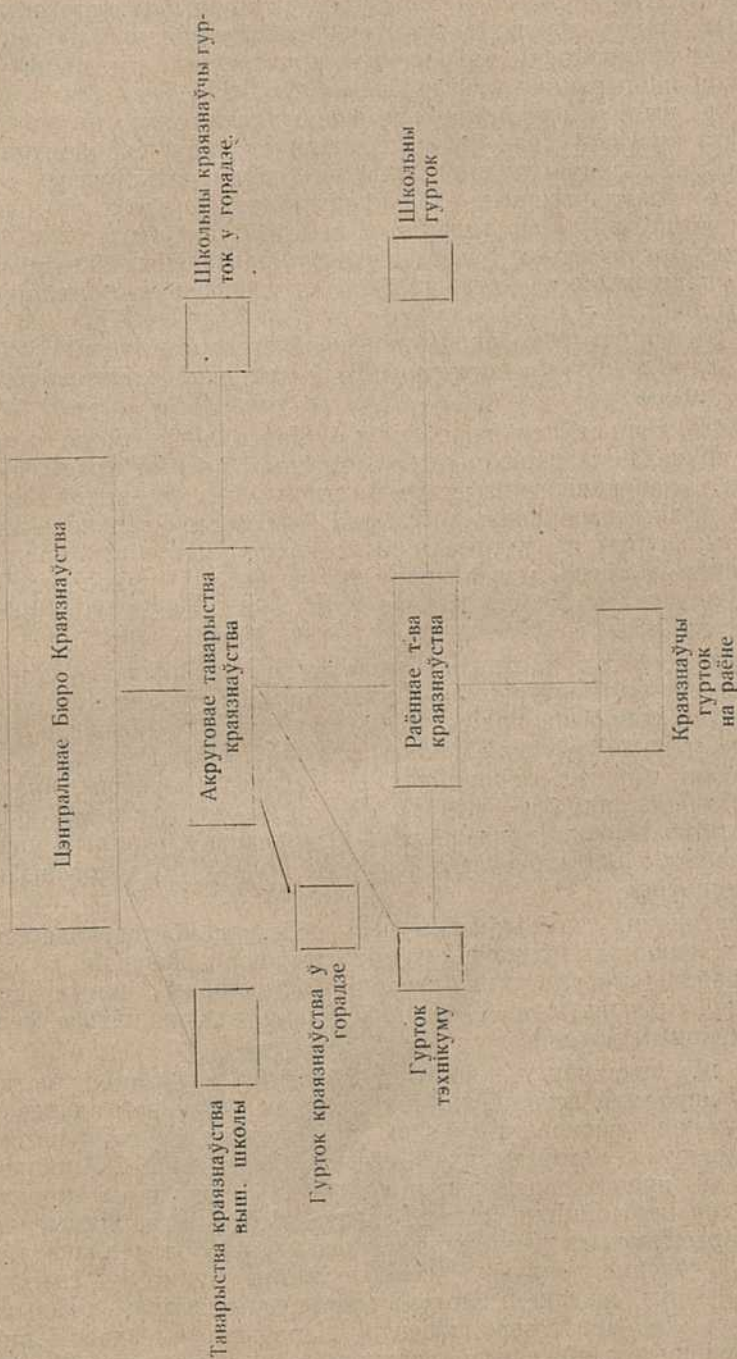
Складаючыся з гурткаў і раённых акруговых таварыстваў краязнаўства, краязнаўчая сетка падлічваецца, аб'яднаецца і кіруецца Цэнтральным Бюро Краязнаўства пры Інстытуце Беларускай Культуры. Бюро дасьледчай і навуковай працы не вядзе, чым значна адрозьніваецца ад іншых краязнаўчых арганізацыяў, якія яе арганізуюць у межах раёну, акругі.

Цэнтральнае Бюро Краязнаўства мае мэтаю:

а) падлік краязнаўчай працы ў БССР;

Структура краязнаўчае сеткі БССР.

б) дапамогу мясцовым таварыствам, гурткам, музэям, бібліятэкам, архівам і інш. краязнаўчым арганізацыям у іх навукова-дасьледчай працы і набліжэньне іх працы да чарговых практычных задач савецкага культурна-гаспадарчага будаўніцтва;

в) распрацоўку мэтодычных краязнаўчых пытаньняў;

г) пашырэньне краязнаўчай сеткі БССР;

д) выяўленьне найбольш важных чарговых пытаньняў мясцовага краязнаўства, на якіх павінна быць сконцэнтравана ўвага пры ўкладаньні плянаў навуковых прац па акругах;

е) папулярызацыю ідэй краязнаўства ў мэтах прыцягненьня да краязнаўчай справы шырокіх колаў працоўных;

ж) арганізацыю і правядзеньне краязнаўчых зьездаў і пленумаў і падрыхтоўку матар'ялаў да іх у вагульна-рэспубліканскім маштабе;

з) накіраваньне працы краязнаўчых арганізацый БССР;

і) кіраўніцтва акруговымі і раённымі краязнаўчымі канфэрэнцыямі.

Для ажыцьцяўленьня гэтых мэт Цэнтральнае Бюро Краязнаўства дае друкаваныя пэрыодычныя органы і розныя працы па арганізацыйных і навуковых краязнаўчых пытаньнях, мае правы арганізаваць адны сваіх выданьняў, бібліятэкі і розныя навукова-дапаможныя ановы, курсы па падрыхтоўцы і перападрыхтоўцы працаўнікоў па краязнаўству, прычым усю працу па пытаньнях школьнага краязнаўства Цэнтральнае Бюро Краязнаўства ўзгадняе з Народным Камісарыятам Асьветы.

Краязнаўства наскрозь дыялектычна: учарашнія задачы супярэчаць сёньняшнім, заўтрашнія сынтэзуюць сёньняшнія і учарашнія і г. д. У развоі краязнаўчай працы трэба гэта ўсягды заўважыць і не застываць на пэўнай ступені свайго разьвіцьця. Затым даны артыкул у большасьці адбівае сёньняшні стан справы і вызначае прастор разьвіцьця яе на нядоўгі час. Толькі тады, калі развой краязнаўства дасьць мажлівасьць краязнаўчага раёнаваньня краіны, можна будзе ўсталяваць больш акрэсьлена і формы краязнаўчых арганізацый і іх узаемаадносіны.

Бясспрэчна, што краязнаўчыя аб'яднаньні, згрупаваўшы ў сваіх шэрагах мясцовых працаўнікоў, што жадаюць вывучаць і дасьледваць свой край, ня могуць самі адасобніцца ад працы іншых арганізацый і ўстановаў. Краязнаўчыя аб'яднаньні маюць заняць пэўнае месца сярод іх у мясцовым жыцьці.

У першую чаргу таварыства павінна зьвязацца з дзейнасьцю ўстановаў народнай асьветы. Школы, маючы заданьнем адукаваць дзяцей на вывучэньні мясцовага жыцьця, пры належным кіраўніцтве могуць даць каштоўны матар'ял краязнаўчым аб'яднаньням. Апошнія могуць у тым ці іншым відзе зьвярнуць гэты і даць новы апрацаваны матар'ял для карыстаньня школай. Хаты-чытальні, нардамы, клубы і г. т. п., карыстаючыся вынікамі вывучэньня краю для плякатаў, дыяграм і г. д., а таксама бяручы іх за выхадны пункт у сваіх гутарках, лекцыях, пры жаданьні могуць дапамагчы зборам цікавых расьлін, казюлек і інш. цераз сваіх кліентаў, запаўненьнем анкет і падобным.

Плянавыя дзяржаўныя ўстановы ня могуць не грунтаваць свае рацы на дасьледваньнях краязнаўчых аб'яднаньняў, а апошнія ў пэўнай ступені не абыйдуцца без матар'ялаў першых.

Адзелы асветы, земляробства і г. д. у сваёй бягучай працы ўвесь час павінны грунтавацца на веданні краю, які вывучае пры іх дапамозе і часамі на іх матар'ялах краязнаўчая арганізацыя.

Гісторыя мясцовага профэсійнальнага руху, мажлівасьць скарыстаньня пэўнага ліку работнікаў у даным краі, беспрацоўе ў гістарычнай перспэктыве і інш. пытаньні ня могуць ня цікавіць профэсійнальныя і краязнаўчыя аб'яднаньні і ня выклікаць сувязі ў іх дзейнасьці.

Грамадзкія арганізацыі таксама не павінны заставацца бяз сувязі з краязнаўчымі аб'яднаньнямі. Саюз паляўнічых, камісія па вылічэньні страты ад інтэрвэнцыі, вывучаючы аб'екты паляваньня, страт мясцовага краю ад інтэрвэнцыі, чым не краязнаўчыя ў гэтым пытаньні, якое—частка ўсебаковага пазнаньня краю краязнаўчымі арганізацыямі. Коопэрацыйныя аб'яднаньні ўжо давялі неабходнасьць сувязі з краязнаўчымі супольнымі выданьнямі і інш. працаю ў РСФСР.

Урэшце, краязнаўства клясавае да канца, як мы ўжо раз успаміналі, ня можа ня зьвязвацца з партыйнымі арганізацыямі.

Музеі, архівы, бібліятэкі, навукова-дасьледчыя інстытуцыі цалкам родныя краязнаўчому аб'яднаньню і неабходнасьць сувязі з імі не патрабуе довадаў.

Як адзін чалавек ня можа жыць і дзейнічаць сам па себе, а мае супольнікаў, прыхільнікаў і г. д., так і краязнаўчыя аб'яднаньні, радзіўшыся і займаючы першае месца ў мясцовым жыцьці, павінны знайсці як найбольшы лік сваіх супольнікаў, супрацоўнікаў, прыцяляў і г. д., каб лягчэй дасягнуць сваіх мэт. Нашы-ж савецкія, грамадзкія і іншыя ўстановы і арганізацыі не павінны забывацца, што краязнаўчая арганізацыя—пэўнае зьвяно мясцовага жыцьця, а „моц ланцуга роўна моцы самага слабага зьвяна яго“.

Краязнаўчы рух у паказаных арганізацыйных формах цалкам дапушчае мажлівасьць вольнага і паспяховага самаразв'іцьця, асабліва пры тым росьце актыўнасьці селяніна, работніка, вучня і працоўнага інтэлігента, які зараз наглядаецца.

